

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877. Andra Kammaren. N:o 25.

Onsdagen den 21 Mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 1 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 14 i denna månad förda protokoll.

§ 2.

Herr Statsrådet m. m. H. L. Forssell aflemnade nedannämnda Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

1:o angående Postverkets utgiftsstater för år 1878;

2:o angående Telegrafverkets utgiftsstater för år 1878;

3:o angående Tullverkets utgiftsstater för år 1878;

4:o angående pension å allmänna indragningsstaten för skalden Karl Wilhelm August Strandbergs enka; och

5:o angående utbyte af jord för utvidgning af mötesplatsen Malmen i Östergötlands län.

Herr Talmannen mottog dessa Kongl. propositioner under förklarande att Kammaren skulle egna desamma grundlagsenlig behandling.

§ 3.

Föredrogs och bordlades änyo Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 23).

§ 4.

Skedde föredragning af Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 20), angående föreslagen underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande inskränkning i nu tillåtna tiden för jagt af elg.

Om inskränkning af tiden för elgjagt tillåtna tiden.

I anledning af Herr *P. Sahlströms* i förevarande ämne afgifna *Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 25.*

Om inskrän-
ning af den
för elgjagt
tillåtna
tiden.
(Forts.)

motion N:o 84, uti hvilken Herrar *Karl Ekman, P. A. Hellgrén* och *C. Johansson* instämt, hade Utskottet på anförda skäl hemställt: "att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att den för jagt af elg tillåtna tiden måtte inskränkas till en månad om året."

Rörande detta förslag anförde:

Herr *F arup*: I det att jag i allo instämmer med motionären, måste jag på samma gång i hufvudsak instämma i det resultat, hvartill Utskottet kommit, men tillåter mig dock deri föreslå den ändring, — hvilken jag hoppas skall vinna Kammarens bifall, — att September månad i den underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t uttryckligen utsättes såsom den enda tid af året, under hvilken det må vara tillåtet att fälla elg.

Jag tror att flere talande skäl förefinnas för detta förslag, än för det af Utskottet ifrågasatta; ty då detta senare komme att föranleda till antagande af olika fridlysningstider för län som ligga bredvid hvarandra, skulle derigenom kontrollen i hög grad försvåras för jägeri- och kronobetjeningen, samt åt missbruken gifva ökad fart.

Dessutom vill jag, med stöd af de upplysningar jag erhållit af erfarna jägare, påstå, att med afseende på förhållandena uti ifrågavarande hänseende, inom hela riket det knappast finnes någon mera lämplig tid, än just den af mig föreslagna, eller September månad. Ty under någon af de föregående månaderna blir elgen lätt skjuten för lösa hundar, emedan han, i anseende till den starka hettan är ur stånd att rädda sig genom flykten. Under Oktober månad åter inträffar elgens ståndstid, hvartill kommer att elgens kött under denna och påföljande månad är mindre godt och följaktligen äfven af mindre värde än eljest; och, lika som man i allmänhet icke nedslagtar sina kreatur under den tid, då köttpriserna endast uppgå till halfva värdet, så torde ock denna regel få gälla äfven i fråga om elgdjuret.

På dessa skäl och då elgens ståndstid är densamma öfver hela Sveriges rike, nemligen Oktober, hemställer jag att September månad måtte bestämmas såsom den för jagt af elg, enda tillåtna tiden.

Herr *Lithner*: Jag ber om förlåtelse för det jag tager till orda i denna fråga, särskildt därför att jag misstänker, att jag är af annan åsigt än den, som antagligen inom Kammaren kommer att få pluralitet för sig. Jag har emellertid dels genom den erfarenhet, jag såsom jägare i unga år vunnit, och dels till följd deraf att jag tillhör en ort, der det finnes temligen godt om elg, hunnit komma i tillfälle att bilda mig ett omdöme om de förhållanden, som motionen berörer. Och är jag då af den öfvertygelsen att för värnandet af detta djur, som ju kan vara ganska intressant att hafva i våra skogar, det är fullt tillräckligt om den fridlysningstid, som nu är föreskrifven, fortfarande bibehålles.

Om man genomläser Utskottets här föreliggande betänkade, finner man att den komité, som för frågans utredning blifvit tillsatt, i sjelfva verket funnit någon vidare inskränkning uti den tid hvarunder jagt å elg nu är tillåten, icke vara behöflig. Vidare framgår af betänkandet att Kongl. Skogsstyrelsen, i hvad angår andra delar af riket än Norrbottens och Westerbottens län, icke funnit skäligt att instämna med skogsinspektörerna uti deras förslag om att jagt å elg skulle vara tillåten endast under *September* månad. Slutligen finner man af samma betänkande att Kongl. Vetenskaps-Akademien, som jemväl blifvit uti ärendet hörd, framkommit med ett splitter nytt förslag, nemligen att jagten å elg skulle uppskjutas till Oktober och November månader. Låt vara att man under sådana förhållanden kan vara något oviss om åt hvilken af de olika meningar, som således förefinnas rörande denna fråga, man skall gifva företrädet. Mig skulle det emellertid förefalla särdeles underligt om man icke i detta afseende skulle sätta största tilltro till komiterade och Skogsstyrelsen.

Om inskränkning af den för elgjagt tillåtna tiden.
(Forts.)

Hvad beträffar sjelfva frågan i och för sig, kan jag icke underlåta att uttrycka min förvåning deröfver att man vid samma tidpunkt, då man ifrågasatt att förbjuda egarne af getter att i skogarne utsläppa dessa djur, som dock äro, om jag så må säga, den fattiges amma, att, säger jag, man vid samma tidpunkt vill bereda ökad skydd å elgen, som troligen i afseende å förödelse af ungskog utöfvar i förhållande till geten ett så mycket större menligt inflytande, som elgen sjelf är större än den tarfliga geten. Min öfvertygelse är derföre, att, om man vill gå konsekvent till väga i fråga om bevarandet af våra skogar, särdeles ungskogen, så bör man icke, vid afgörandet af förevarande fråga, alldeles åsidosätta den stora skada, som elgarne verkligen göra på skogen, utan fast hellre låta detta förhållande framstå såsom ett talande skäl för den af mig förfäktade åsigten att den nuvarande fridlysningstiden för elg icke behöfver vidare utsträckas. Men det är nu vordet, så att säga, ett "on dit" för dagen att elgen skall skyddas, och det väl egentligen endast derför att han är ett så stort och vackert djur. Ja, detta kan vara godt och väl om man vill se saken från naturalhistorisk synpunkt. Jag upprepar dock hvad jag redan sagt, nemligen, att det är tillräckligt med det skydd, elgen nu har.

Jag ville derjemte säga att det kan vara mycket tvifvel underkastadt, huruvida icke dessa elgdjur göra mera skada icke allenast på ungskogen utan äfven på höhässjor, och hafreåkrar, än man vanligen tilltror dem om. Jag har sjelf, under någon tids vistande i Södermanland, sett huruledes några sådana djur under den för deras jagande förbjudna tiden, gjorde invasion på en hafreåker, hvilken invasion förnyades dag ut och dag in; oakadt försöken att skrämman bort djuren, — ty i allmänhet äro de ej rädda utan vänja sig lätt vid åsyn af menniskor — och jag försäkrar Herrarne, att den skada dessa djur genom ätande och nedtrampande af säden åstadkommo, icke var obetydlig.

Jag skulle kunna regalera Herrarne med en annan anekdot.

Om inskränkning af den för elgjagt tillåtna tiden.
(Forts.)

ehuru jag icke kan fullkomligt garantera dess sanningsenlighet. En godsegare i Stockholms län, som led af en dylik invasion och fann sig fullkomligt urständssatt att genom lagliga åtgärder freda sig därför, nödgades slutligen tillgripa den utvägen att ingå till jägeristyrelsen med begäran att styrelsen måtte taga hand om dessa elgkreatur, som gjorde ohägn å hans egot. Det må tillika anmärkas att dylikt ohägn vanligen inträffar under Augusti månad, eller den tid, då man vill hafva dessa djur fredade.

Vidare tillkommer den omständigheten att en förändring uti ifrågavarande lagstiftning skulle framkalla ingenting mindre än just det, som alltid blifver händelsen, då man omotiveradt ruckar på polislagarne, nemligen brott mot desamma samt onödiga fiskalisationer — och huru man vid dessa senare går tillväga, — det veta de bäst, som bo i de bygder, der elg verkligen förefinnes.

En föregående talare har såsom skäl för elgens fredande under Augusti månad anfört, att elgen till följd af den under denna månad rådande starka hettan icke orkade springa undan för jägaren och hundarne, utan då lättast kunde jagas; men jag tillåter mig dock den anmärkningen att äfven jägaren och hunden äro då blottstälde för samma värme, hvarföre detta skäl icke torde böra tillerkännas någon afgörande betydelse.

Hvad särskildt beträffar Kongl. Vetenskapsakademiens tillstyrkande att den tillåtna jagttiden borde framflyttas till November månad, så får jag förklara att, ehuru jag för nämnda akademi hyser all aktning, jag dock antager att i densamma icke vid afgifvandet af ett sådant förslag sutit en enda jägare. Det är nemligen ett faktum att elgen redan i början af November samlar sig till vinterstånd. Vid denna tid har åtminstone inom de nordligare provinserna snö fallit, och detta gör att jägaren då har orimligt mycket större lätthet att på spårsnön åtkomma elgen, än under den öfriga årstiden.

Vidare har man påstått att det icke skulle vara lämpligt att nedslagta nu ifrågavarande djur lika litet som andra kreatur under Augusti månad. Detta tror jag dock är att ställa frågan på en punkt, der det icke tillkommer Riksdagen att reglementera; ty den frågan, huruvida det må falla sig lämpligt för den ene eller den andre att nedslagta djur i Augusti eller i September måtte väl få bero på hvars och ens fria skön att afgöra.

På dessa och flere andra grunder, som möjligen kunnat andragas, men hufvudsakligast af det skäl att en förändring i den nu gällande lagstiftningen skulle framkalla flere brott mot polisförfattningarne, än som nu ega rum, samt onödiga fiskalisationer, yrkar jag vördsamt afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan.

Herr Engman: För min del får jag förklara att jag i likhet med herr Farup anser, att September månad må bestämmas såsom den för jagt af elg tillåtna tiden, ty under föregående månaden är elgen till följd af den starka värmen urständssatt att skydda sig; helst som det då ofta inträffar att elgen, som sökt

sin vistelse i närheten af kärr och sjöar, af hundarne drifves ut i vattnet och derefter blir ett lätt åtkomligt byte.

Om inskränkning af den för elgjagt tillåtna tiden.
(Forts.)

Jag vill dock icke framställa annat yrkande, än att Kammarren måtte bifalla Utskottets hemställan med det af Herr Farup nu gjorda tillägg. Jag gör detta äfven af det skäl, att jag anser olämpligt, som åtskilliga landsting föreslagit, att elgen under vissa år skulle fridlysas uti ett län, men i ett annat jagten vara tillåten, ty elgen bryr sig ej om länegränsen, och många åtal skulle deraf uppstå, om rätt till elgjagt å ena sidan af en länegräns vore tillåten, men ej på den andra. Nej, bättre då en lika tid för alla och att denna tid inskränkes till September månad årligen. Jag anser derjemte att, då Riksdagen skrifver till Kongl. Maj:t, bör den säga hvad den vill.

Herr Clairfelt: Såsom Herrarne behagade finna af betänkan- det, hafva nästan alla de myndigheter, som yttrat sig rörande denna fråga, tillstyrkt en utsträckt fridlysningstid för elg.

En ärad talare, Herr Lithner, yttrade visserligen, att han satte den största tilltro till komiterades och Skogsstyrelsens förslag i ämnet. Men häremot vill jag dock erinra, att, såsom Herrarne ock torde finna af betänkan- det, dessa myndigheter icke an- fört något som helst skäl för sin framställning, då deremot så väl Kongl. Vetenskapsakademien som landstingen och framför allt skogsinspektörerne framställt ganska goda skäl för sina i frågan afgifna utlåtanden.

Då nu flera af dessa, såsom Skogsstyrelsen, Vetenskapsaka- demien och landstingen, yrkat, att den för jagt å elg tillåtna tid måtte inskränkas till en månad, men varit olika i uppfattningen af tiden, har Utskottet ansett det klokt att öfverlemlna åt regerin- gen att bestämma tiden för fridlysningen, enär olika tider därför i vårt vidsträckta land sannolikt behöfva bestämmas. Såsom af Skogsstyrelsens yttrande inhemtas, har styrelsen hemställt, att stadganden om fridlysningstid icke måtte inrymmas i en författning af den natur som jagtstadgan, på det att densamma icke måtte så ofta som hittills skett förändras, utan i särskilda kungörelser om jagt på vissa slag af villbråd. Således bör icke hinder möta för Kongl. Maj:t att för skilda delar af landet bestämma olika tider för jagt å elg.

Då Herr Lithner fäst sig så mycket vid hvad komitén sagt, tror jag mig icke gå grannlagenheten för när, då jag nämner, att den person, som var ordförande i komiten, och måhända äfven var den sakkunnigaste i frågan, har för Utskottet särskildt till- kännagifvit sin önskan, att jagten på elg måtte inskränkas i en- lighet med det af motionären väckta förslag. Häraf framgår, att icke alla komiténs ledamöter obetingadt biträdt hvad komitén i sitt utlåtande till Kongl. Maj:t yttrat. För min del tillstyrker jag bifall till Utskottets förslag med tillkännagifvande dock, att hvarken jag eller, så vidt jag vet, Utskottets öfriga ledamöter hafva något emot om en viss månad bestämmas, såsom den tillåtna ti- den för jagt å elg.

Om inskränkning af den för elgjagt tillätna tiden.
(Forts.)

Herr Hellgrön: Då jag instämde med Herr Sahlström i föreliggande motion angående inskränkning i tiden för jagt af elg, har jag gjort det så mycket hellre, som i det kommittentskap, jag tillhör, jagten efter detta ädla djur bedrifves med så mycken hänsynslöshet, att, om icke någon gräns sättes därför, det inom kort icke mer skall finnas till. Ty det är icke nog, att invånarne sjelfve under Augusti månad föröda detta nyttiga djur, utan till lappmarkerna, der afvittring ännu icke försiggått, och der det således är tillåtet för hvarje man inom riket att jaga, komma många lösa drängar, försedde med för elgjagt väl infödade hundar, och anställa der obejdadt sådan jagt. Endast inom den socken jag tillhör dödas årligen under lofflig tid minst 40 å 50 elgdjur, och i angränsande socknar icke mindre. Det är icke lång tid sedan dessa djur, förjagade från Vermlands och Dalarnes skogar, togo sin tillflykt till våra nejder, der man trodde att de ej skulle möta så hårda fiender. Men äfven der hafva de blifvit häftigt förföljda. Jag för min del skulle önska, att förbudet för dessa djurs jagande i lappmarken utsträcktes till den tid, då afvittring hunnit öfvergå dessa nejder. Men då jag sett, att Vesterbottens läns landsting ansett absolut förbud för elgjagt inom länet obehöfligt, har jag förenat mig med motionären, enär det är bättre, att något vinnes än intet. Jag får således för min del anhålla om bifall till Utskottets hemställan, dock med den förändring deri, som den förste talaren föreslagit.

Ehuru en annan talare ansett, att något uttalande om bestämmande af en viss månad icke från Riksdagens sida skäligen erfordras, har dock hvad skogsinspektörerne andragit mycket skäl för sig. Det torde vara bekant, att under Augusti månad elgen är lätt åtkomlig och värdet af köttet ringa, då det icke kan användas, om icke det genast konsumeras. Jag instämmer således i yrkandet, att September månad bestämmes såsom den enda för jagt af elg tillätna tid, åtminstone i Norrland. Skulle man åter vilja antaga Oktober eller en del af November, så vill jag deremot erinra, att spårnö ofta faller under dessa månader, och då blir det lätt att jaga detta djur. Jag anhåller därför om bifall till Utskottets förslag, men med bestämmande af September månad såsom den för jagt af elg tillätna tiden.

Grefve Björnstjerna: I likhet med de fleste talarne, som uppträdt i denna fråga, önskar äfven jag bifall till Utskottets förslag med den förändring, att September månad bestämmes utgöra den enda tid, hvarunder jagt å elg må tillåtas. Jag tror, i likhet med den förste talaren, att stora olägenheter måste uppstå, om i olika län olika tider för denna jagt kunde komma att bestämmas. Resultatet af en dylik lagstiftning kan man lätt föreställa sig.

Då under diskussionen en talare framhållit den stora skada, elgen skulle göra å våra skogar, måste jag säga att jag härutinnan icke kan med honom instämma. Jag ber att i detta afseende få åberopa förhållandena å min egendom. Jag vågar påstå, att

skogen der skötes så omsorgsfullt som någonstädes, åtminstone har mycket penningar der nedlagts till uppdragande af ungskog. På och nära intill egendomen finnes elgstånd. Aldrig har jag der sett, att elgarne gjort någon nämnvärd skada å skogen; det enda jag märkt är, att de å sumpiga trakter och kärr afbetat några vide- eller säljbuskar. Äfven om de skulle å skogen göra någon mindre skada, kan väl dock aldrig på allvar ifrågasättas, att denna skada kan vara jemförlig med den, som åstadkommes af en skock af kanske tusentals getter, utsläppta å bete i skogen.

Ej heller tror jag, att man kan bestrida, hvad enhvar, som sysselsatt sig med elgjagt lärer intyga, nemligen att elgjagten under Augusti månad är den lättaste under den tillåtna tiden. Då meningen är att freda dessa ädla djur, kan jag således icke finna annat än att detta mål bäst vinnes genom ett bifall till Utskottets förslag med den af Herr Farup deri föreslagna förändring, som jag alltså för min del biträder.

Herr Lithner: Det, som här blifvit anfördt mot hvad jag förra gången hade äran yttra, är i sjelfva verket endast uttryck af subjektiva öfvertygelser och tycken, och bevisar således intet. Herr Hellgrén har försäkrat oss, att om elgjagten får fortgå så ohejdadt i Augusti och September månader, som nu är förhållandet, det snart skall vara slut med detta ädla djur. Häremot kan man naturligtvis invända, att det funnits tider, då elgjagten fortgått hela året om och mera ohejdadt än nu. Visserligen var sådant icke heller då lofligt, men i följd af de mindre stränga lagbestämmelser, som då funnos, lät det sig lätt göra att fram på värsidan på skidor och med begagnande af hund skjuta elgar. Och dock hafva elgarne inom Sverige ännu ej utrotats! Då man således säger, att man "icke kan finna" etc., begagnar äfven jag mig af detta uttryck, och säger, det jag icke kan finna, att de närvarande bestämmelserna i den nu gällande jagtstadgan mera skydda elgen, än hvad derförinnan under sekier varit förhållandet.

Enligt mitt förmenande gäller frågan i sjelfva verket, om något stort nationalekonomiskt ändamål ligger under allt detta. För min del tviflar jag härpå. Eller kan väl någon påstå, att jagten inom Sverige nu mera — såsom t. ex. förhållandet är med fisket — eger den betydelse, att statsmakterna egentligen böra mycket sysselsätta sig med att därför reglementera? Jag svarar härpå ett obetingadt nej. Ingen menniska förvärfvar sig i Sverige förnögenhet på jagt, allra minst på elgjagt. För mig ställer sig saken såsom en sport, ett nöje för de större egendoms herrarne. Men må då också dessa herrar, såsom förhållandet är i England, få sjelfva sköta om sina skogar och sin jagt, i stället för att staten skall vidtaga en mängd restriktiva åtgärder, som hufvudsakligen träffa allmogen, hvilken icke kan ega kännedom om alla nya stadganden, och hvilka åtgärder framkalla brott och fiskalisationer, som stöta på det onyggga. Jag anser icke, att sådant är Riksdagen värdigt.

Om inskränkning af den för elgjagt tillåtna tiden.
(Forts.)

Om inskränkning af den för eigjagt tillättna tiden.
(Forts.)

I sistnämnde hänseende vill jag för Herrarne berätta en liten anekdot. I mitt kommittentskap — efter man nu här börjat tala om kommittentskapen — hände det sig för fyra eller fem år sedan att den 1 Oktober (således den första förbjudna jagtdagen) några personer uti en ström påträffade en elgkalf, som förmodligen den sista September blifvit jagad dit ned. Matt som han var medföljde han strömmen in i en timmerränna, der han nästan sönderkrossades, hvarefter han nedfördes i Ljungan. Endast i afsigt att förkorta djurets plågor, slog en af nämnde personer elgen i skallen, så att den dog. Förhållandet anmaldes emellertid för länsmannen, och personerna blefvo till nästa ting instämde för oloflig jagt. Så kan det tillgå med de hårda bestämmelser, som nu äro gällande.

Jag vidhåller alltså mitt förra yrkande, ehuru jag med säkerhet antager att det icke skall inom Kammaren röna bifall. Jag är nemligen öfvertygad om att, derest vi vilja, att jagtlagarne skola hållas i någorlunda aktning, de måste ordnas på annat sätt än nu är förhållandet, så att de icke gifva anledning till fiskalisationer af den art, jag nyss omnämnt. Låt enhvar sköta sin jagt, men låtom oss icke genom vidtagande af nya förändringar i lagstiftningen i restriktivt syfte framkalla nytt trassel och nytt elände. Hellre må vi betrakta saken såsom en sport, hvilken de stora egendoms herrarne sjelfva må sköta bäst dem synes, än genom nya restriktiva lagar förtrycka allmogon.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och derefter, enligt de yrkanden som under öfverläggningen förekommit, dels på bifall till Utskottets hemställan med den förändring, Herr Farup föreslagit, och dels på afslag; och som propositionen på bifall till Herr Farups ändringsförslag besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren således bifallit Utskottets hemställan med följande förändrade lydelse:

“att Riksdagen i underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att den för jagt af elg tillättna tiden måtte inskränkas till September månad;“

hvilket beslut, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, skulle genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 5.

Om ansly för Sveriges deltagande i verdensutställningen i Paris år 1878.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om anvisande af medel för Sveriges deltagande i 1878 års verdensutställning i Paris.

Utskottet hade hemställt:

att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda

framställning, till Kongl. Maj:ts disposition anvisa å riksstatens Sjette hufvudtitel ett extra anslag af 200,000 kronor, att, derest så erfordrades, äfven genom förskottsänvisning under loppet af innevarande år användas till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande uti 1878 års internationella utställning i Paris.

Om anslag för Sveriges deltagande uti verdensutställningen i Paris år 1878.
(Forts.)

Ordet begärdes af

Herr P. N. Bergström, som yttrade: Såsom af föreliggande betänkande synes, har Stats-Utskottet godkänt Kongl. Maj:ts förslag om anvisande af 200,000 kronor för Sveriges deltagande i 1878 års konst- och industriutställning i Paris.

Då jag är en bland de få ledamöterna inom denna Kammare, som deltagit i de flesta expositioner och utställningar, som sedan år 1846 förekommit, så väl de skandinaviska som internationella, så må det tillåtas mig att om dem yttra några ord.

Såsom vi påminna oss — jag förbigår de expositioner, som förekommit inom hemlandet — egde den första internationella utställningen rum i London år 1851. Under en följd af år, då jag vistades såsom arbetare i utlandet, erfor jag, att befolkningen inom de olika länderna, der jag uppehöll mig, hade en högst ringa kännedom om vårt urgamla Sverige. Jag eftersinnade då: hvad kan vara orsaken till detta? Orsaken dertill var naturligtvis, att Sverige under den senare tiden icke deltagit i några krigiska idrotter, som i synnerhet bidraga till att göra ett land känt utom dess egna gränser. Carl den tolfdes segrar voro glömda, åtminstone af alla dem, som icke läst Voltaires Charles douze, och Gustaf II Adolfs minne höll på att slockna till och med i Tyskland. Sverige var känt nästan blott såsom björnarnes hemland. Sveriges första uppträdande på verdensexpositionen i London år 1851 var emellertid mindre behagligt för den, som redan vid expositionens början infunnit sig der. Till lycka för vårt land hade samtidigt anordnats en utställning inom vår hufvudstads område, i De la Croix' hotell vid Brunkebergs torg, från hvilken, sedan vi genom tidningspressen och i synnerhet August Blanches uppsatser fått uppmärksamheten fästad å expositionen i London, i Juni månad utsändes åtskilliga föremål till utställningen i London. Dessa utställda artiklar visade åtminstone, att konst och industri icke voro alldeles åsidosatta inom vårt land, och de öfriga utställningar, i hvilka vi deltagit, hafva lärt oss, huru vid sådana egentligen tillgår: de hafva sporrat industriidkarne inom landet till ytterligare sträfvanden och framgångar på den vackra bana, de inslagit. Medgifvas måste också, mine Herrar, att de lättade kommunikationerna i väsentlig mån bidragit dertill, att arbetarne inom industriens område kunnat besöka utställningarne och der vinna utbildning i sin konst eller yrke, hvarigenom de sedermera eröfrat oss ett aktadt rum i utlandet, såsom Herrarne troligen litet hvar erfarit så väl genom tidningspressen som genom de belöningar, som vid utställningar kommit svenska industriidkare till del. Sant är dock, att flere

Om anslag för Sveriges deltagande uti verdensutställningen i Paris år 1878. af våra industridkare redan tröttnat vid dessa utställningar, en del för lång tid sedan, och jag tror de hafva skäl dertill.

Dock måste jag med tacksamhet erkänna, så väl hvad som af enskilde blifvit åtgjort för vinnande af de stora ändamål, som med dessa allmänna utställningar afses, som ock för de många statsbidrag som genom Riksdagens välvilliga beslut blifvit voterade för vårt lands deltagande i alla större expositioner under senare tiden. Vid 1851 års världsexposition i London beslöt man att hvart femte år derefter dylika utställningar skulle, efter en viss bestämd ordning, hållas i någon af de större hufvudstäderna i Europa eller Amerika. Den då bestämda ordningen och tiden i detta hänseende hafva dock, såsom vi alla veta, på senare tiden icke blifvit iakttagna. Hvarjehanda oförutsedda förhållanden inom de särskilda länderna hafva härtill gifvit anledning, och äfven den nu senast i fjor hållna världsexpositionen i Filadelfia, hvarmed glansen af Förenta staternas i Nordamerika hundraårsfest ytterligare förhöjdes, utgjorde en afvikelse från nyss nämnda beslut af år 1851. Det är svårt att utgrunda, hvarföre man aktat nödigt att redan nästkommande år å nyo hålla en världsexposition i Paris. Jag känner icke och skall icke tillåta mig ingå i något bedömande om, huru vida någon särskild politik, ligger under detta beslut. Något sådant synes mig dock temligen sannolikt; ty eljest borde väl, enligt den förut bestämda turen och ordningen, Tyskland eller särskildt Preussen i detta hänseendet tagit initiativet, och först derefter möjligen Frankrike.

Härmed må nu emellertid vara huru som helst; ett synes mig visst, och det är, att den egentliga anledningen, hvarföre man nu hos oss visar sig så angelägen om Sveriges representerande vid nästkommande års veridsutställning i Paris, är att söka uti en liflig önskan att bringa till ett lyckligt resultat de mellan vårt lands och Frankrikes regeringar just nu pågående underhandlingarne om förnyande af den så kallade franska handelstraktaten af år 1865. Hade deremot den nu förestående utställningen egt rum för till exempel ett eller två år sedan, och således före utgången af den tid, under hvilken nyss nämnda traktat egde gällande kraft, så hade troligen den värme, hvarmed man, såsom jag hoppas, nu omfattar detta tillfälle att visa Frankrike sitt tillmötesgående, förbytt i en motsatt känslöstämning.

Kongl. Maj:t begär nu för ifrågavarande ändamål endast 200,000 kronor och yttrar dervid bland annat: "att Kommerskollegium till följd af härå erhållen nådig remiss med underdånigt utlåtande den 11 December 1876 till Kongl. Maj:t öfverlemnadt särskildt infortrade yttranden af fullmäktige i Jernkontoret, Landtbruksakademiens förvaltningskomité, svenska slöjdföreningen, fabriks- och handtverksföreningarne i Stockholm, Norrköping och Gefle, handtverks- och industriföreningen i Göteborg samt handtverksföreningen i Malmö, och dervid för egen del af anförda skäl förmålt sig i sakens då varande skick och utur synpunkten af den svenska industriens allmänna fördelar icke ega fullt giltiga skäl för att tillstyrka Kongl. Maj:t att, hvad Sverige vidkomme, an-

taga ifrågavarande af franska regeringen gjorda inbjudning.“ Kommerskollegium har således icke direkt afstyrkt bifall, men synes dock hafva gifvit ganska goda skäl för den mening, att en stor del af vårt lands industriidkare redan tröttnat vid dessa tidt och ofta återkommande verldsutställningar. Men, mine Herrar, då dessa allmänna verdsexpositioner, enligt min uppfattning, mäktigt bidragit att till främmande nationer sprida kännedom om vårt lands ställning i både industrielt och finansielt hänseende, så måste jag på samma gång medgifva, att dessa internationella täflingsmöten äfven i högst väsentlig mån medverkat att stadga det anseende vårt gamla Sverige eger den dag i dag är. Den 67-åriga fred, hvaraf vi nu varit i åtnjutande, har dessutom troligtvis åt oss inbesparat många fler millioner än de tusental af kronor, som af oss blifvit utgifna för deltagande i dessa utställningar.

Om anslag för Sveriges deltagande uti verldsutställningen i Paris år 1878.
(Forts.)

Jag har ingenting vidare att tillägga, utan ber endast att få instämma i Utskottets förslag om beviljande af ifrågavarande anslag å 200,000 kronor för Sveriges deltagande i 1878 års verldsutställning i Paris, fullt öfvertygad, som jag är, att Kammarens Herrar ledamöter skola, i likhet med mig, skänka samma förslag sitt välvilliga bifall.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om anvisande af medel för beredande redan under innevarande år af ökad antal sjukplatser vid hospitalen; och

N:o 36, i fråga om godtgörelse för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, som ansetts tillhöra Civildepartementet.

§ 7.

Förekom till behandling Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 4, (i Samlingen N:o 22) i fråga om väckt förslag angående upphäfvande af Kongl. Resolutionen den 16 Mars 1739, rörande skyldighet för egare af qvarnar, som mala för tulltägt, att hålla våg i qvarnen.

Om skyldighet för vissa qvarnegare att hålla våg i qvarnen.

I anledning af Herr *Liss Olof Larssons* motion N:o 136, hvaruti föreslagits att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om upphäfvande af nämnda Kongl. Resolution, hade Utskottet, under uttalande, bland annat, af den åsigten att samma Kongl. Resolution redan vore genom senare lagstadgande i ämnet (nemligen Kongl. kungörelsen den 30 December 1863, angående ändring i

*Om skyldig-
het för vissa
qvarnegare
att hålla våg
i qvarnen.
(Forts.)*

föreskrifterna rörande villkoren för mjöl- och sågqvarnarnas anläggande m. m.) till all kraft och verkan undanröjd, hemställt:

Att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Herr Nils Larson anförde: Jag får genast gifva till känna, att jag instämmer uti det slut, hvartill Utskottet i denna fråga har kommit. Jag gör detta, emedan jag anser för gifvet att ingen förändring göres i de ifrågavarande stadganden, som förut en längre tid hafva funnits, och hvilka enligt min uppfattning ännu äro gällande. Här är nemligen fråga om skyldighet för egare af qvarnar, som mala för tulltägt, att hålla våg i qvarnen. Det måste nemligen vara af vigt att kunna kontrollera, huruvida man återfår allt hvad man bör återfå af den spannmål, mjölnaren tagit emot till förmalning. Men det förekommer något i motiveringen till utlåtandet, hvari jag för min del ej kan instämma. Jag tror icke heller att Kammaren bör åsamka sig del i ansvaret genom att bifalla allt utan undantag, hvad Utskottet anført uti sitt utlåtande. Jag anhåller det Herrarne äro af den godheten att höra på hvad jag nu säger. Det skall ej blifva särdeles mycket, men jag förmodar att ingen bland Herrarne skall kunna motsäga det.

Såsom det synes icke allenast af motionen utan jemväl af betänkandet, finnes en Kongl. resolution af den 16 Mars 1739, hvorigenom qvarnegare, som mala för tulltägt, åläggas att vid vite af 5 daler silfvermynt, hålla våg i qvarnen. Motionären har trott att denna bestämmelse i resolutionen skulle vara upphäfd genom en senare författning, nemligen Kongl. stadgan den 10 November 1865, angående mått, mål och vikt. Utskottet säger härom, att motionären misstagit sig och att ifrågavarande författning från år 1865 alldeles icke upphäfver 1739 års resolution, men att deremot en annan förordning gör det. Utskottet talar om huruledes Kongl. Maj:t genom kungörelse den 30 December 1863, i anledning af Rikets Ständers beslut om upphörande af den tullqvarnar förut åliggande grundränta, gjort qvarnindustrien fri. Men, fortsätter Utskottet, alldenstund något åliggande för qvarnegaren att hålla våg i qvarnen icke i sammanhang med qvarnräntans afskaffande blifvit stadgadt såsom vilkor för rättigheten att förmåla säd för andras behof mot betalning, så följer deraf, efter hvad Utskottet förmodar, att 1739 års resolution om skyldighet för mjölnare att hålla våg i qvarnen nu blifvit till all kraft och verkan undanröjd. Jag ber att härmed få göra den invändningen att Utskottet i detta afseende gjort två misstag. Först och främst har Utskottet begått ett misstag genom att tro, det bestämmelsen om skyldighet att hålla våg i qvarnen förut varit ett vilkor för rättigheten att idka qvarnrörelse. Den år 1739 utfärdade kungörelsen påvisar ju sjelf alldeles tydligt, vid hvilket äfventyr påbudet var stadgadt eller med andra ord hvilket äfventyr den qvarnegare var underkastad, som icke stälde sig till efter rättelse bestämmelsen om att hålla våg i qvarnen; och detta vilkor var icke ens då förlust af rättigheten att drifva qvarnrörelse, utan

helt enkelt böter till belopp af 5 daler silfvermynt. Detta sistnämnda äfventyr är alldeles icke på något sätt rubbadt eller upphäfdt genom 1863 års påbud om rättighet för hvem som helst att anlägga qvarn och förmåla säd för andras behof mot betalning vare sig i spanmål eller penningar.

Om skyldighet för vissa qvarnegare att hålla väg i qvarnen.
(Forts.)

Nu skulle det kunna låta tänka sig att genom Kammarens bifall till allt hvad Utskottet yttrat i motiveringen, således äfven till den satsen, att 1739 års resolution genom kungörelsen af 1863 om qvarnräntans afskrifning blifvit till all kraft och verkan undanröjd, en mängd qvarnegare skulle få den tron att så verkliga vore förhållandet, emedan de svårligen kunde tänka sig att Riksdagen eller en af Kamrarne skulle kunna hafva gjort sig skyldig till ett så uppenbart misstag. Det är i syfte att förekomma fattandet af ett sådant missledande beslut som jag tager mig friheten yrka, att den del af motiveringen, som talar om att 1739 års resolution blifvit till all kraft och verkan upphäfd genom en sedermera utfärdad kungörelse, måtte ogillas, men att Kammaren i öfrigt måtte bifalla det slut, hvartill Utskottet kommit.

Häruti instämde Herr *Hübinette*.

Herr Clairfelt: Då Utskottet, som Herrarne behagade finna, grundat sitt utlåtande hufvudsakligen på det antagande, som den nästföregående talaren ansåg vara ett misstag, eller att Kongl. Maj:ts resolution uppå allmogens besvär den 16 Mars 1739 skulle vara genom 1863 Kongl. kungörelse till all kraft och verkan undanröjd, så tager jag mig friheten fästa nämnde talares uppmärksamhet derpå, att då i förenämnda Kongl. resolution stadgas, att odalqvarnar, som mala för tulltägt, äro förpligtade att hålla väg i qvarnen, der jemväl föreskrifves att tulltägten skulle af offentlig myndighet fastställas och utgå i spanmål, så måste deraf såsom ett oeftergifligt vilkor för en qvarnegare, för att få taga denna tulltägt, följa att han höll väg i qvarnen. Men då 1863 års förordning dels gjort qvarnrörelsen fri och icke vidare underkastad den mängd vilkor och föreskrifter, som tillförne tryckt på densamma, och dels upphäft allt hvad som förut stadgats i afseende på tulltägt, hvilken således hädanefter kan utgå lika väl i penningar som i spanmål, kunde Utskottet icke fatta annat, än att qvarnegare ej vidare vore ovilkorligen skyldig att hålla väg i qvarnen.

Det är på dessa grunder, som Utskottet funnit sig böra afstyrka Herr L. O. Larssons motion. Skulle man nu, på sätt den siste talaren yrkat, ogilla dessa grunder och likväl bifalla Utskottets hemställan, så måste, enligt min uppfattning, ett sådant bifall förekomma temligen omotiveradt.

Jag yrkar derföre bifall till så väl Utskottets hemställan som motiveringen till densamma.

Herr Nils Larson: Att döma af det yttrande, som Utskottets ordförande nu haft, förekommer det mig som om, i fall

Om skyldig-
het för rissa
qvarnegare
att hålla våg
i qvarnen.
(Forts.)

jag rätt fattade honom, han i viss mån frångått hvad Utskottet i sitt utlåtande hållit sig vid. Utskottet har talat om hurusom förr i tiden skyldigheten att hålla våg i qvarn skulle hafva varit vilkoret för rättigheten att hålla tullqvarn; Utskottets ordförande anser samma skyldighet hafva varit ett vilkor för qvarnegaren för rättigheten att få *taga tull* för den säd han mot betalning förmalde åt andra.

Förutom, att detta visar det Utskottet ej står på fast grund, kan jag för min del icke godkänna sjelfva den sats, hvartill Utskottets ordförande nu öfvergått. Ty det kan icke på något sätt påvisas, att den ifrågavarande skyldigheten någonsin varit afsedd att utgöra ett vilkor för vare sig rättigheten att hafva qvarn eller rättigheten att uppbära tull för den säd, som der förmales åt andra. Genom underlåtenhet att fullgöra bestämmelsen förverkar qvarnegaren nemligen hvarken rättigheten att hålla qvarn eller att taga betaldt för den säd, han der förmaler; han utsätter sig endast för möjligheten att blifva bötfäld till 5 daler silfvermynt. Sjelfva kungörelsen af 1739 visar detta alldeles tydligt, ty denna kungörelse stadgar icke något annat äfventyr för underlåtenhet att efterkomma detta lagbud än 5 dalers böter.

Således har föreskriften i 1739 års författning att hålla våg i qvarn icke utgjort något sådant vilkor, hvarom Utskottet och dess ordförande talat, och kan följaktligen icke anses undanröjd dermed att qvarnörelsen blifvit en fri näring. Jag anser också, att nämnda stadgande i många fall kan vara för den stora allmänheten nyttigt och bra, då derigenom kan utöfvas en kontroll å mjölnaren att man af den säd, som blifvit till förmalning aflemnad, får igen den myckenhet mjöl man bör hafva. De lättnader, som qvarnegaren erhållit genom det beslut, som för några riksdagar sedan blifvit fattadt derom, att de befriades från grundröntans utgörande, äro enligt min tanke så stora, att jag föreställer mig att det ligger ett alltför stort anspråk nu i deras fördran att icke behöfva hålla våg i qvarn och på så sätt undandraga sig till och med möjligheten af kontroll å en kanske icke fullt ärlig mjölnare.

Jag fortsätter mitt förra yrkande, emedan jag är öfvertygad att den ofta nämnda bestämmelsen i 1739 års författning icke blifvit genom 1863 års kungörelse upphäfd.

Herr Berg: De talare, som i frågan yttrat sig, hafva begge kommit till samma slut i hufvudsaken och allenast tvistat huruvida en viss författning är fortfarande gällande eller icke. Enligt min öfvertygelse, torde emellertid Kammaren ej vara rätta forum för afgörande af en sådan tvist. Jag får därför för min del förklara, att då jag instämmer i det slut, hvartill Utskottet kommit, jag dermed icke vill på något sätt anses hafva uttalat mig huruvida den af Utskottet åberopade Konungens Befallningshafvande som tillämpat ifrågavarande författning, eller Utskottet, som ansett den upphäfd, nu i detta hänseende hafva rätt.

Herr Liss Olof Larsson: Ehuruväl min motion blifvit af Utskottet ogillad, yrkar jag dock bifall till dess utlåtande. Jag gör det på grund af Utskottets motivering, deri förklaras att i fråga varande Kongl. resolution, hvars upphäfvande jag med min motion åsyftat, redan är till all kraft och verkan undanröjd. Jag har också så ansett och till stöd för denna min åsigt har jag inhemtat upplysningar från åtskilliga jurister både inom och utom Kammaren. Det var emellertid ett faktum, att länsstyrelsen i en ort uti en utfärdad kungörelse upplifvat den gamla författningen, som föranledde mig att väcka förevarande motion i ändamål att få klart huruvida densamma verkligen vore upphäfd eller icke. Nu säger man, att Riksdagen icke är rätt forum för bedömande huruvida författningen gäller eller icke. Jag vet det, men jag vet också att invånarne i det län, der Konungens Befallningshafvandes kungörelse utkom, gerna vilja söka efterlefva densamma, så vida den är laglig: men om Riksdagen uttalar den åsigten, att den gamla författningen är upphäfd, så är detta ett viktigt stöd för den eller dem som möjligen skulle vilja draga frågan härom inför domstol, hvilket mig veterligen hittills ej skett.

Jag kan icke dela Herr Nils Larsons åsigt att det är nyttigt eller nödigt att en bestämmelse sådan som den i fråga varande finnes kvar. Det förhåller sig på flera ställen inom landet, åtminstone i min hemort, så, att der finnes en mängd mycket små qvarnar, med flere delegare, hvilka dels mala der sjelfva dels låta grannarne mala. Men dessa qvarnar hålla sig ingen särskild mjölnare, utan de som fara dit, få sjelfva sköta qvarnen. Skulle man nu rätta sig efter denna gamla författning, så skulle man äfven i en sådan der liten qvarn nödgas hålla justerad våg, hvilket skulle medföra ganska stora kostnader och vore en orimlighet. Jag tror den gamla författningen vara upphäfd genom 1863 års kungörelse, och jag anser sålunda att Utskottet haft alldeles rätt i sin motivering, hvarföre jag ber att få yrka bifall till Utskottets betänkande oförändradt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes dels Kongl. Maj:ts under § 2 häröfvan omförmälda propositioner och dels följande från Utskottet inkomna ärenden:

Stats-Utskottets utlåtanden och memorial:

N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift af Kronofogden Oscar Moosberg ådömd ersättningsskyldighet till statsverket;

Om skyldighet för vissa qvarnegare att hålla våg i qvarnen.
(Forts.)

N:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter enkan Johanna Katarina Sandström i Björsäter;

N:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från indragna trumpetarebostället vid Kongl. lifregementets grenadiercorps $\frac{1}{2}$ mantal Åby N:o 2;

N:o 40, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående beviljande af statsbidrag för ny tomtreglering i Strömstad i följd af den staden senast öfvergångna brand; och

N:o 41, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående beviljande af statsbidrag för ny tomtreglering i Söderhamn efter den staden senast öfvergångna brand;

samt Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning rörande ändring i gällande bestämmelser om skyldighet att bygga och underhålla tiondelada; och

N:o 15, i anledning af väckt motion om vatten- och bröds-
straffets afskaffande.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 9.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Herrar *C. E. Hjelm* och *O. B. Olsson*, enligt gjord anmälan, vore af sjukdom förhindrade att i Kammarens förhandlingar denna dag deltaga.

Äfvenledes hade Herr *O. B. Olsson* låtit anmäla, det han icke ämnade begagna sig af den ledighet från riksdagsgörömalen, som i sammanträdet den 2 innevarande månad blifvit honom beviljad.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgörömalen beviljades:

Herr <i>Ivar Månsson</i>	under 14 dagar från och med den 24 Mars.		
” <i>G. F. Asker</i>	” 12 ” ”	26	”
” <i>A. Bågenholm</i>	” 4 ” ”	26	”
och ” <i>E. v. Schoultz</i>	” 9 ” ”	28	”

§ 11.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. 2 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.

Torsdagen den 22 Mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts på Kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen, nemligen:

- 1:o angående postverkets utgiftsstater för år 1878;
- 2:o angående telegrafverkets utgiftsstater för år 1878;
- 3:o angående tullverkets utgiftsstater för år 1878;
- 4:o angående pension å allmänna indragningsstaten för skalden Carl Wilhelm August Strandbergs enka; och
- 5:o angående utbyte af jord för utvidgning af mötesplatsen Malmen i Östergötlands län.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 37—39 och memorial N:is 40 och 41; samt

Lag-Utskottets utlåtanden N:is 14 och 15.

I sammanhang med bordläggningen af Lag-Utskottets utlåtande N:o 15, som angick väckt motion om vatten- och brödstraffets afskaffande, anförde

Herr Ola Andersson i Nordanå: Då detta är ett viktigt ärende och en stor del af Kammarens ledamöter hafva erhållit ledighet från riksdagsgörömalen, så tillåter jag mig hemställa, huruvida icke Kammararen skulle vilja besluta att detta ärende uppföres på föredragningslistan till föredragning näst efter Kammararens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8.

Kammararen biföll Herr Ola Anderssons sålunda gjorda framställning; och komme alltså den af honom föreslagna omflyttning å föredragningslistan att iakttagas.

Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 25.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes följande Stats-Utskottets utlåtanden och memorial, nemligen:

N:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag om beviljande af statsbidrag till förbättrande af hamnen vid Oskarshamn;

N:o 43, i anledning af väckt motion om anslag för Piteelfs försättande i flottbart skick;

N:o 44, i anledning af väckt motion om uppskof med erläggande af ränta och amortering å ett Viskaåns sjösänkingsbolag beviljad statslån;

N:o 45, angående dels afskrifning, dels förändring inom linien af några i Riksgäldskontorets hufvudbok för närvarande bland tillgångarne upptagna poster;

N:o 46, i anledning af väckt motion om anslag åt färjemännen vid Fårösunds hamn;

N:o 47, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt af Stats-Utskottets utlåtande angående riksstatens Andra hufvudtitel;

N:o 48, med svar å återremiss och förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtkilliga frågor rörande anslagen under riksstatens Femte hufvudtitel; samt

N:o 49, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens Sjette hufvudtitel.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.

Fredagen den 23 Mars

kl. ½ 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 innevarande Mars.

§ 2.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse om anvisande af medel för beredande redan under innevarande år af ökadt antal sjukplatser vid hospitalen.

§ 3.

Föredrogos, men begärdes å nyo på bordet, Stats-Utskottets utlåtanden N:is 42—46 och samma Utskotts memorial N:is 47—49.

§ 4.

Föredrogs Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 24) med anledning af Herr A. Adlersparres motion (N:o 135), uti hvilken motion föreslagits: att Riksdagen måtte aflåta underdånig skrifvelse med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes taga under nådig pröfning, huruvida den ändring kunde ske uti bestämmelserna vid den nya aflöningsstaten för Kongl. Flottans aktiva befäls- och underbefälspersonal, att, utan ökning i statsanslaget, hvarje officer och underofficer erhåller fast lön samt, då han icke åtnjuter permission eller semester och icke af sjukdom hindras fullgöra sin tjenst, oafkortade tjenstgöringspenningar eller dagaflöning, hvilka ingen embetsmyndighet efter godtycke kunde minska eller honom frånhålla; samt, om en sådan ändring vinner nådigt bifall,

att Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag derom aflåta nådigt förslag.

Uti förevarande utlåtande hade Utskottet, enär löneregleringen af Kongl. flottan så nyligen som 1876 föregått och de brister deri, som motionären anmärkt, redan förut föranledt

Kongl. Maj:t att till innevarande Riksdag göra nådig framställning om ändring, samt Kamrarne dessutom redan i de hänseenden, som motionen berörde, fattat beslut, hemstält, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och hade reservation mot denna hemställan anmälts af Herr Toll.

Ordet begärdes af motionären,

Herr Adlersparre: Det nu föredragna utskottsbetänkandet visar tydligen, att inom Utskottet tvenne stridiga åsichter bekämpat hvarandra, deraf den ena, till stöd för min motion, åberopat en af sakkunnige personer sammansatt sjöförsvarskomité som till fullo bestyrkt rättigheten af de åsichter jag i min motion framhållit, hvaremot motsidan, som velat afstyrka min motion och inom Utskottet lyckats vinna majoritet, till stöd för sin åsigt icke kunnat åberopa vare sig sakkunskap eller billighet. Deremot förebäras åtskilliga skäl, hvilka dock — jag är ledsen att nödgas säga det — äro af beskaffenhet att icke rätt öfverensstämma med sanna förhållandet. De brister, som jag i min motion berört, hafva icke, såsom Utskottet säger, vid innevarande riksdag blifvit genom någon Kongl. Maj:ts proposition afhjelpade, och icke heller hafva Kamrarne fattat något beslut i sådant syfte. Hvad jag i min motion yrkat är endast ändring i den del af flottans nya aflöningsätt, som öfverlemnar åt chefens godtycke att bestämma, huruvida officerare och underofficerare skola erhålla eller icke erhålla en väsentlig del af deras årslön. Hvad Kongl. Maj:t föreslagit hos denna Riksdag, är åter att det skall vara *halfru* i stället för hela dagaflöningen för flottans personal, som göres beroende af chefens godtycke. Äfven efter antagandet af detta Kongl. Maj:ts förslag kvarstår således godtycklighetsprincipen. Det var dock mot denna princip, och ensamt mot den, som min motion var rigtad; och såsom skäl härtill framhöll jag, hurusom detta aflöningsätt innebär en stor frestelse för vederbörande chef att öfva favoritism och mannämän, och att det hos underlydande alstrar en känsla af osäkerhet och deraf följande misstro och missnöje; och såsom ett ytterligare skäl vill jag nu tillägga, att detta aflöningsätt jemväl innebär en orättvisa mot flottans personal, enär ingen annan corps i riket är underkastad ett dylikt aflönings-system.

Utskottet har äfven såsom skäl för afstyrkande af min motion anført, att det nya aflöningsättet så nyss blifvit stadfäst, men i det afseendet hoppas jag Herrarne samtliga skola vara villige medgifva, att ju förr ett ondt afhjelpes, ju kortare tid det lemnas att göra skada, desto bättre måste det vara. Dessutom finnas många prejudikat, både äldre och nyare, utvisande att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhållit om ändring i föreskrifter, som nyss förut blifvit utfärdade. För att nu nämna endast ett exempel, tillåter jag mig erinra om den underdåniga skrifvelse, som af sista Riksdagen afläts med begäran om ändring i den då för icke så länge sedan utfärdade byggnadsstadgan för rikets städer.

På det jag nu icke måtte varda blottställd för något missförstånd, ber jag att få förklara, att mina egna aflöningsförhållanden icke i minsta mån beröras genom min motion. Jag kvarstår på 1856 års aflöningsstat och har icke haft någon del af de senare årens vare sig dyrtidstillägg eller löneförbättringar. Men jag, i likhet med Herrarne, har äfven mina kommittenter, hvilkas rätt och välbefinnande ligga mig lika mycket om hjertat, som Herrarne känna varmt för sina kommittenter. Nu begär jag för flottans officerare och underofficerare hvarken lönetillökning eller lindring i tjänstgöringen eller någon annan frihet, ej heller har jag ifrågasatt någon inskränkning i chefens rätt att kommendera sina underlydande till hvilken tjänstgöring han behagar. Jag har endast begärt, att de, hvad årslönen angår, måtte göras oberoende af godtycket, samt att den rättvisa måtte vederfaras dem, att de med afseende å säkerheten att utfå sin aflöning ställas på samma ståndpunkt, som alla andra med dem likställda corpser inom riket.

Någon befogenhet finnes icke för den invändningen, att detta är en fråga, med hvilken det icke tillkommer Riksdagen att taga befattning. Riksdagen har många pligter och deribland kanske främst den, att bevaka hvarje samhällsklass' välbefinnande, så vidt det kan ske utan intrång på det allmänna bästa. Dessutom har Riksdagen sin del uti tillkomsten af detta bittert öfverklagade aflöningsätt, emedan det genom ett Riksdagens beslut blifvit stadfäst, och Riksdagen bör följaktligen i sin mån bidraga till afhjelpande af dess brister.

Jag anhåller om afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Fredenberg: Om det också måste erkännas, att den af motionären anmärkta obilligheten uti flottans aflöningsförhållanden blifvit till *hälften* afhjelpat genom den af Riksdagen nyligen beviljade halftva dagaflöningen, så kvarstår dock godtycklighetsprincipen lika oförändrad, och det är ur denna synpunkt som jag anser att Herr Adlersparres motion förtjenar den största uppmärksamhet och beaktande från Riksdagens sida. Äfven om icke något maktmissbruk blifvit eller blifver begånget af en chef, i hvars hand de underlydandes ekonomiska välfärd så obetingadt blifvit lagd, så uppreser sig dock det svenska folkets rättskänsla emot en maktfullkomlighet, som lemnar godtycket ett så fritt spelrum, och då man dessutom känner huru motbjudande det är för hvarje officer, som aktar disciplinen högt och som vet att densamma är ett livsvilkor för den militära organismen, att klaga öfver liden oförrätt, så fruktar jag, om det nu anmärkta missförhållandet i flottans aflöningsätt icke blir afhjelpat, att sjelfständigheten och dugligheten snart skola sky den bana, på hvilken så många törnen *kunna* växa, och att den endast kommer att beträdas af den viljelösa liknöjdheten eller lycksokeriet, hvarpå jag tror att staten, lika mycket som flottans officerscorps, kommer att förlora.

Som motionen icke afser någon förhöjning i statens utgifter, utan endast ett afhjelpande af i öppen dag liggande brister, anser

jag att 1876 års lönereglering icke bör lägga hinder i vägen för rättande af ett misstag, som redan så tungt trycker på flottans personal, och anhåller jag därför om afslag å Utskottets föreliggande utlåtande samt bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Mæchel: Den förste talaren under denna öfverläggning hade fullkomligt rätt, då han yttrade, att det synes, som om två meningar gjort sig gällande inom Utskottet. Äfven jag har en från Utskottets uppfattning afvikande åsigt, men som jag icke var närvarande vid ärendets slutliga behandling, har jag ej kunnat reservera mig, och det är därför som jag nu gör det. Jag kan nemligen icke annat än behjerta den framställning, som motionären här gjort, väl inseende det icke allenast obehagliga, utan verkligen vådliga uti det sätt, hvarpå aflönningen nu utgår, och skulle därför gerna önska bifall till motionen.

Herr A. P. Danielsson: Jag tror för min del, att Kammaren godt kan bifalla Utskottets förslag, hvilket synes mig i detta fall hafva träffat det rätta. Vi hafva för öfrigt endast för några dagar sedan haft denna fråga på dagordningen, och då fattade ju Kammaren och Riksdagen ett beslut, som i betydlig mån afhjelper just hvad motionären här afser. Hvad mig beträffar, kan jag så mycket mindre rösta för motionärens förslag, som jag var emot äfven det beslut, som Kammaren i denna fråga för kort tid sedan fattade. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag och hoppas, att motionären dermed, åtminstone för tillfället, kan vara tillfredsställd.

Herr Toll: Mot det nu föredragna betänkandet har jag låtit anteckna mig såsom reservant, och detta därför, att, på samma gång jag instämmer med motionären uti hans yttrande om det godtycklighetssystem, som, till lika liten hugnad för chefen som för hans underordnade, vid tillämpningen af det nya aflönings-sättet för flottan lätt kan göra sig gällande, jag omöjligen kan anse det nyttigt för tjensten och således icke heller för staten, att tjenstemän inom samma grad med lika tjenstgöringsskyldighet skola åtnjuta olika löneförmåner. Jag tror, att Utskottet kunnat och bort något klarare än som skett mot ett så olämpligt förhållande uttala sig, i synnerhet då, såsom här är fallet, någon tillökning i statsanslaget för vinnande af ett bättre skick icke blifvit ifrågasatt, utan endast en ändring, i enlighet med hvad som förut varit vedertaget och ännu gäller vid andra corps, i tillämpningen af en lönestat, som Riksdagen sjelf erjudit och Kongl. Maj:t accepterat.

Jag instämmer således med de talare, som yrkat afslag å Utskottets betänkande och bifall till motionärens förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Det förhåller sig så med lönestaten för flottans officerare, att de förslag till densammas reglerande, som Kongl. Maj:t tid efter annan framlagt, städse blifvit af Riks-

dagen, åtminstone hufvudsakligen, godkända och att, om Kongl. Maj:t sedermera ansett någon mindre ändring i ett dylikt fastställt förslag vara af nöden, så har Riksdagen äfven härutinnan gått Kongl. Maj:ts önskingar till mötes. Om således något fel skulle förefinnas i den nu gällande aflöningsstaten, så hafva herrar officerare därför att tacka uteslutande dem, som stått i spetsen för styrelsen; och det enda, som i sådant afseende kan tillvitas Riksdagen, är, att den bifallit hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Man har haft förtroende till de män, som suttit vid styrelsen, och temligen obetingadt gått in på hvad de ansett sig böra föreslå. Den ärade motionären har sjelf innehaft en plats, der han varit i tillfälle att utöfva mycket inflytande på sjöförsvaret och dermed sammanhang egande ämnen. Men om nu också Riksdagen låtit förleda sig af detta allt för vidsträckta förtroende att gång efter annan för sin del godkänna sådana mer eller mindre felaktiga lönestater, så må man väl å andra sidan icke kunna förtänka Riksdagen, om den trötnar vid dessa ständigt upprepade ändringsförslag. Och hvad särskildt beträffar den nu gällande lönestaten, så kan jag, för min del, icke finna något så synnerligt olämpligt uti att de officerare, som icke äro stadde i tjänstgöring, uppbära en lägre aflöning emot dem, som äro kommenderade i tjänst, och att följaktligen desse sistnämnde tillerkännas särskild dagaflöning. Det är för öfrigt en omständighet, beträffande den föreliggande motionen, som jag icke kan begripa. Motionären säger nemligen, att den jemkning i aflöningsförmånerna, som han föreslagit, icke skulle medföra några ökade kostnader för statsverket. Om sådant vore möjligt, så tror jag fullt och fast, att ingen inom representationen skulle motsätta sig hans förslag. Men huru är sådant tänkbart? Kan någon föreställa sig, att en löntagare skulle låta sig nöja med, att man utan vidare anledning från hans sida toge från honom en del af den lön, som han uti en gång fastställd lönestat fått sig tillförsäkrad, endast och allenast för att dermed höja en annan löntagares aflöning. Jag för min del kan icke fatta möjligheten af ett sådant förfaringssätt. Embets- och tjänstemännen skulle, om sådant tillätes, icke kunna hädanefter trygga sig vid en en gång fastställd lönestat, utan nödgas frukta att när som helst blifva af staten beröfvade en del af sina löner. Om följaktligen ett sådant förfaringssätt icke låter tänka sig, så återstår för genomförandet af motionärens förslag ingen annan utväg än att låta staten vidkännas de i sådant afseende erforderliga kostnader. Men för närvarande tror jag, att staten gör större uppoffringar på sjöförsvaret, än som motsvaras af nyttan deraf.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets afstyrkande förslag, utan att dock obetingadt godkänna dess motivering.

Herr Adlersparre: Den siste ärade talaren har fullkomligt misstagit sig om rätta beskaffenheten af denna fråga. Det är icke så som han säger, att den af mig yrkade ändringen i nya aflöningsättet för flottan fordrar en ökning i det för lönestaten

beviljade statsanslaget. Mitt yrkande innebär allenast en återgång till förut gällande principiella bestämmelser för aflöningens utbetalande, eller att officerscorpsets aflöning fördelas lika som förr i fast lön och tjänstgöringspenningar, eller i stället för de senare en bestämd dagaflöning, som ej kan från löntagaren indragas annat än vid permittering eller semester; och härför behöfves icke tillökning i statsanslaget, utan blott en annan fördelning af det anslag som redan är beviljadt, en fördelning stäld i öfverensstämmelse med hvad hittills alltid varit brukligt, så länge jag minnes tillbaka, och som ännu i denna stund eger rum inom alla corpser inom riket, flottan undantagen. Det bör vara tydligt och klart, att hvad som med ett gifvet anslag förr kunnat ske, bör med samma anslag äfven hädanefter kunna ske, utan att dertill fordras någon ytterligare anslagstillökning.

Herr Carl Ifvarsson: Oaktadt hvad den siste talaren anför kan jag ändock icke förstå, huru man skall kunna genomföra den af honom föreslagna ändringen utan tillökning i statsutgifterna. Om enahanda anslag fördelas så, att den ene löntagaren får mer och den andra mindre, än som med den en gång fastställda lönestaten öfverensstämmer, så kan man icke hålla denne senare skadeslös, utan att den anslagna summan ökas. Ett motsatt påstående kan icke bevisas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, framstälde Herr Talmannen, i enlighet med de under öfverläggningen gjorda yrkandena, proposition dels på bifall, dels på afslag å Utskottets hemställan, och förklarade Herr Talmannen sig anse den förre propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Då emellertid votering begärdes, uppsattes, justerades och anslags en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Fjerde Tillfälliga Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Herr Adlersparres ifrågasvarande motion.

Omröstningen företogs härefter i vanlig ordning och utföll med 37 ja mot 49 nej, i följd hvaraf Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Herr Adlersparres ifrågasvarande motion och således för sin del beslutat:

att Riksdagen aflåter underdånig skrifvelse med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes taga under nådig pröfning, huruvida den ändring kunde ske uti bestämmelserna vid den nya aflöningsstaten.

för Kongl. flottans aktiva befäls- och underbefälspersonal, att, utan ökning i statsanslaget, hvarje officer och underofficer erhåller fast lön samt, då han icke åtnjuter permission eller semester och icke af sjukdom hindras fullgöra sin tjänst, oafkortade tjänstgöringspenningar eller dagaflöning, hvilka ingen embetsmyndighet efter godtycke kunde minska eller honom fränhålla; samt, om en sådan ändring vinner nådigt bifall,

att Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag derom aflåta nådigt förslag;

Och skulle, jemlikt 63 § Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

Efter det denna utgång af Herr Talmannen tillkännagifvits för Kammarerna, yttrade

Herr Jöns Rundbäck: Jag ber att få anmäla min reservation mot Kammarernas nyss fattade beslut, emedan jag anser det vara ganska betänkligt att, sedan Riksdagen både i fjor och i år — det senare för icke många dagar sedan — reglementerat angående aflöningsättet för Kongl. flottans officerspersonal, samtidigt dermed framkomma med förslag om ny aflöningsstat för nämnda personal.

Herr Carl Ifvarsson: Emot Kammarernas nu fattade beslut ber jag att få anmäla min reservation; och det gör jag icke allenast på de under öfverläggningen af mig anförda skäl, utan äfven derföre att jag anser detsamma stå i uppenbar strid mot Kammarernas i enahanda ämne vid denna riksdag förut fattade beslut.

Herr August Peterson: På det af Herr Carl Ifvarsson nyss anförda skäl anhåller äfven jag att få reservera mig mot Kammarernas nu fattade beslut.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Då jag icke förut yttrat mig i denna fråga, anhåller jag att nu mot Kammarernas nyss fattade beslut få anmäla min reservation.

Dessutom anmäldes reservationer emot Kammarernas beslut af Herrar *Svensén, Jöns Pehrsson, Fredricson, Sandberg, A. P. Danielsson, Per Larsson* och *Anders Petter Andersson*.

§ 5.

Föredrogos och biföllos hvart efter annat Stats-Utskottets nedan nämnda utlåtanden:

N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift af Kronfogden Oscar Moosberg ådömd ersättningskyldighet till statsverket;

N:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter enkan Johanna Katarina Sandström i Björsäter; och

N:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från indragna trumpetarebostället vid Kongl. Lifregementets grenadiercorps $\frac{1}{2}$ mantal Åby N:o 2.

§ 6.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 40, med förslag till voteringsproposition med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående beviljande af statsbidrag för ny tomtreglering i Strömstad i följd af den staden senast öfvergångna brand.

Den af Utskottet för denna frågas afgörande föredragna voteringsproposition hade följande lydelse:

“Den, som vill att Kongl. Maj:ts nådiga proposition må på det sätt bifallas, att åt staden Strömstad beviljas, såsom bidrag till inlösen af jord med derå varande byggnader, som erfordras till utläggning af gator, torg och andra allmänna platser samt såsom understöd för bestridande af de med regleringens genomförande i öfrigt förenade kostnader, ett anslag utan återbetalningskyldighet till belopp af tretio tusen kronor och ett lån af femtio tusen kronor, att lyftas under år 1878, anslaget i Statskontoret och lånet i Riksgäldskontoret, mot vilkor, i afseende å lånet:

1:o) att stadsfullmäktige skola genom dertill utsedda ombud å lånesumman afgifva sin till Riksgäldskontoret eller ordres ställda skuldförbindelse, innefattande de af Riksdagen för lånets användande och återbetalning stadgade vilkor;

2:o) att hvad utaf lånet icke blifvit hos Riksgäldskontoret uttaget före slutet af år 1878 derefter icke må utbekommas;

3:o) att det i Riksgäldskontoret lyftade lånebeloppet får utan ränta och kapitalafbetalning innehafvas till 1881 års slut, hvar efter, och intill dess lånet blifvit till fullo godtgjort, sex procent å dess ursprungliga belopp bör till Riksgäldskontoret årligen inbetalas, deraf först beräknas och afgår ränta efter fem för hundra å oguldet kapitalbelopp, samt öfverskottet utgör afbetalning derå; och

4:o) att inbetalning af den uti näst föregående punkt omförmälda annuitet bör vid hvarje års slut verkställas, vid påföljd, för underlåtenhet deraf, att å annuiteten beräknas sex procent ränta från förfallodagen, *dervid dock, derest annuiteten före den 16 Januari näst derpå följande år till Riksgäldskontoret inkommer, samma betalning må anses vara inom behörig tid verkställd, hvadan, i sådant fall, den sedan nyss nämnda månads början å annuiteten upplupna ränta eftergifves*; röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning, att åt staden Strömstad beviljas, såsom bidrag till inlösen af jord med derå varande byggnader, som erfordras till utläggning af gator, torg och andra allmänna platser samt såsom understöd för bestridande af de med regleringens genomförande i öfrigt förenade kostnader, ett anslag utan återbetalningsskyldighet till belopp af tretio tusen kronor och ett lån af femtio tusen kronor, att lyftas under år 1878, anslaget i Statskontoret och lånet i Riksgäldskontoret, *mot det att Statskontoret godtgör Riksgäldskontoret sist nämnda belopp*, samt mot följande vilkor i afseende å lånet:

1:o) att stadsfullmäktige skola genom dertill utsedda ombud å lånesumman afgifva sin till Riksgäldskontoret eller ordres ställda skuldförbindelse, innefattande de af Riksdagen för lånets användande och återbetalning stadgade vilkor;

2:o) att hvad utaf lånet icke blifvit hos Riksgäldskontoret uttaget före slutet af år 1878 derefter icke må utbekommas;

3:o) att det i Riksgäldskontoret lyftade lånebeloppet får utan ränta och kapitalafbetalning innehafvas till 1881 års slut, hvar efter, och intill dess lånet blifvit till fullo godtgjort, sex procent å dess ursprungliga belopp bör till Riksgäldskontoret årligen inbetalas, deraf först beräknas och afgår ränta efter fem för hundra å oguldet kapitalbelopp, samt öfverskottet utgör afbetalning derå; och

4:o) att inbetalning af den uti näst föregående punkt omförmälda annuitet bör vid hvarje års slut verkställas, vid påföljd, för underlåtenhet deraf, att å annuiteten beräknas sex procent ränta från förfallodagen“.

Efter uppläsande af detta förslag anförde:

Herr Rubenson: Mot den af Stats-Utskottet här föreslagna voteringsproposition ber jag vördsamt att få framställa några anmärkningar, hvilka naturligtvis i lika hög grad gälla äfven den voteringsproposition, som blifvit uppställd i näst följande memorial.

Kammaren torde erinra sig, att, när frågan om statsbidrag till staden Strömstad var före, Utskottets utlåtande föredrogs punktvis, dervid först gjordes hemställan å inledningen, innefattande förslag om beviljande af anslag och lån för ändamålet, och sedan å de särskilda punkterna med vilkoren. I afseende på sjelfva inledningen framställdes ett ändringsförslag, hvilket af Kammaren antogs, hvarefter 1, 2 och 3 punkterna föredrogs och deri föreslagna vilkor lemnades utan anmärkning.

Mot den 4:de punkten åter gjordes anmärkning och framlades ett motförslag, hvilket af Kammaren godkändes.

Nu har emellertid Utskottet affattat voteringspropositionen på det sätt, att deri uppställts denna Kammares alla beslut mot Medkammares beslut i dess helhet — och det är ett sådant sätt att gå till väga, som jag icke kan gilla. De tvenne ändringar, som Andra Kammaren gjorde i Utskottets förslag, äro af den beskaffenhet, att någon möjligen kan vara med om båda, ehuru det väl ock må vara möjligt, att någon vill biträda den ena af dem, men icke den andra. Under dylika omständigheter kan det ock inträffa, att någon blir tvungen att i afseende på den ena eller andra punkten rösta mot sin öfvertygelse eller ock att afhålla sig från att rösta. Detta hade dock kunnat undvikas, om man i stället för *en* voteringsproposition uppställt *tvenne*, hvar för sig omfattande en af de punkter, i afseende på hvilka Kammarne stannat i olika beslut.

För min del vill jag icke — åtminstone för närvarande — framställa något yrkande, då jag kan rösta i enlighet med den uppställda voteringspropositionen, derföre att jag biträder denna Kammares beslut i de båda punkter, i hvilka denna Kammare ändrat Stats-Utskottets förslag, och således icke i detta fall blir tvingad att afgifva min röst mot min öfvertygelse.

Det är således egentligen i ändamål att för framtiden, och för den händelse ett dylikt fall skulle komma att åter uppstå, hålla min talan öppen, som jag nu yttrat mig i frågan, men har för närvarande icke något särskildt yrkande att framställa.

Herr Ehrenborg: Jag är hufvudsakligen förekommen af den föregående ärade talaren, hvilken sagt hvad jag ämnade säga, men jag skiljer mig dock från honom i det afseendet, att oaktadt jag varit ense med denna Kammares majoritet i fråga om båda ändringsförslagen och således obetingadt kan rösta efter den af Utskottet föreslagna nej-propositionen, så vill jag ur endast formel synpunkt bestämdt motsätta mig denna voteringsproposition och påyrka betänkandets återremitterande till Stats-Utskottet. Det är nemligen alldeles klart, att båda de ändringsförslag angående Utskottets hemställan i utlåtandet N:o 31, som vid diskussionen inom denna Kammare af Kammarne antogs, afse fullt af hvarandra oberoende ärenden. Det ena förslaget, framställt af Herr Liss Olof Larsson, afsåg, att Statskontoret skulle godtgöra Riksgäldskontoret för lånebeloppet, hvilket skulle i Riksgäldskontoret lyftas; och det andra, af Herr Gumælius väckta förslaget gick ut på borttagandet af den uti det 4:de af de utaf Utskottet uppställda villkoren föreslagna respitmånaden. Nu kan man visserligen säga, att det blott var *ett enda* utlåtande och en enda punkt, som förelåg. Men punkten behandlades dock under fem särskilda föredragningar, först sjelfva klämman och derefter hvart och ett af villkoren för sig. Vidare förekommer, att det första ändringsförslaget var föremål för ganska stor meningskiljaktighet och antogs först efter öfverläggning och votering;

under det att beslut angående Herr Gumælii förslag fattades, såsom det synes, alldeles enhälligt, enär icke enda röst höjde sig mot detsamma.

Häraf följer såsom alldeles gifvet — hvilket jag uttalar mycket mera bestämdt än den föregående talaren — att, om denna voteringsproposition antages, skola de några och fyratio ledamöter af denna Kammare, som utgjorde minoriteten vid omröstningen om Herr Liss Olof Larssons förslag, tvingas att mot sin öfvertygelse antingen rösta *för* detta förslag, som de förut varit emot, nemligen för att rädda Herr Gumælii förslag, som de biträdt, eller också att rösta *mot* det senare förslaget för att bibehålla sin mening i afseende å det förra; och då kunde lätt hända, att Herr Gumælii förslag fölle igenom. Detta kan nu aldrig vara rätt, och jag kan icke heller se, att en sådan voteringsproposition är på något sätt förestafvad af grundlagens bokstaf i 65 § Riksdagsordningen. Ty der står, att då Kamrarna fatta stridiga beslut, skola dessa slitas genom gemensam votering. Här äro nu olika beslut. Första Kammaren har antagit klämman oförändrad; Andra Kammaren har dertill gjort ett tillägg, och alltså skall denna fråga slitas genom *en* gemensam votering. I andra frågan har Första Kammaren beslutit, att fjerde vilkoret oförändradt skulle antagas. Andra Kammaren åter har borttagit en mening deri, och stridigheten i detta hänseende skall äfven slitas i enlighet med en särskild voteringsproposition. Det är underligt, att i en tid, hvars skaplyne utmärker sig snarare genom att vilja åtskilja hvad som af gammalt är sammanfogadt, har Stats-Utskottet, åtminstone från 1873 års riksdag, visat en viss benägenhet att sammanfoga, hvad som bör åtskiljas, och jag tror — så litet betydande sakförhållandet kan vara, om denna respit bibehålles eller icke — att sättet att tillvägagå är obefogadt, och att det är skäl att afbryta en sådan procedur ju förr dess hellre. *Huru* voteringspropositionen skulle skiljas i två olika kan lätt sägas, men tillhör icke en enskild riksdagsman, och jag hemställer derföre om återremiss i syfte, att propositionen blifver af Utskottet delad i två.

Herr Gumælius: Herr Talman! På de skäl, som af de tvenne föregående talarne anförts, skall jag be att få sluta mig till det förslag om återremiss, som nyss gjordes. Lika litet som den senare talaren skall jag tillåta mig någon antydning om, huru det skulle gå till att skilja dessa båda saker, i fall dubbla voteringspropositioners uppställande af Stats-Utskottet anses såsom nödvändiga följder af en återremiss. Men för min del tänker jag mig möjligheten af, att icke ändå dubbla voteringspropositioner skulle behöfva framställas, då jag funnit, att det förslag, jag vid frågans föredragning i denna Kammare tog mig friheten framställa, icke här mötte motstånd ens från någon af Stats-Utskottets härvarande ledamöter samt, såsom det synes, enhälligt ansetts af Kammaren såsom en naturlig och riktig ändring. Vid sådant förhållande skulle man kunna tänka sig, att samma förslag, så-

som accepterad af denna Kammare och Stats-Utskottet, kunde föranleda en framställning från Stats-Utskottet, om icke Första Kammaren skulle vilja deri förena sig, i hvilket fall det skulle behövas endast en votering. Jag hemställer emellertid om återremiss.

Herr Carl Ifvarsson: Det kan icke bestridas, att föreliggande voteringsproposition kunnat på annat sätt uppställas; och framställning i sådant hänseende gjordes jemväl inom Stats-Utskottet. Att utlåtandet dock icke åtföljts af någon reservation, är föranlett af den omständigheten, att det ena af de beslut, hvarigenom denna Kammare skilt sig från Stats-Utskottets af Första Kammaren godkända förslag, var sådant, att man trodde att ingen skulle så mycket fästa sig vid, om detsamma ginge igenom eller förfölle. Derföre antogs voteringspropositionen oförändrad sådan den å riksgäldsafdelningen blifvit inom Utskottet uppställd.

För min del skulle jag ansett det bäst, om endast de punkter, hvori Kamrarna fattat olika beslut, stälts mot hvarandra i voteringspropositionen, hvaremot allt det öfriga kunnat derifrån uteslutas. Då likväl den af Herr Gumælius föreslagna ändringen icke kan anses ega så särdeles stor betydelse, utan man väl egentligen fäster vigten vid Herr Liss Olof Larssons framställda ändringsförslag, och således de, som godkänna det senare, väl äfven kunna godkänna det förra, synes det mig likväl att voteringspropositionen, sådan den nu är, gerna kan af Kammaren bifallas. Ännu ett skäl, hvarföre man borde låta voteringspropositionen passera, är att eljest vållas en längre tidsutdrägt med frågans afgörande. Ehuru jag för egen del icke skulle haft något att invända mot återremiss, då jag nemligen icke varit med om voteringspropositionens nu varande uppställning, tror jag således ändock, att det af nu anförda skäl är bättre att godkänna densamma oförändrad. Man kan så mycket hellre göra detta, som propositionen icke innehåller något origtigt, utan uppställer Kammares beslut mot Kammares, och man således icke behöfver befara att genom dess antagande begå en olaglighet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framstälde Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på utlåtandets återförvisande till Utskottet; och förklarade Herr Talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef, sedan till ja-proposition antagits yrkandet om bifall till Utskottets hemställan, uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren återförvisat utlåtandet till Utskottet.

Omröstningen utföll med 27 ja och 58 nej; hvadan Kammaran beslutat utlåtandets återförvisande till Utskottet.

§ 7.

I afgifvet memorial N:o 41 hade Stats-Utskottet, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående beviljande af statsbidrag för ny tomtreglering i Söderhamn efter den staden senast öfvergångna brand, för frågans afgörande föreslagit en voteringsproposition så lydande:

”Den, som vill, att Kongl. Maj:ts nådiga proposition må på det sätt bifallas, att för inlösen af den jord med derå varande byggnader, som enligt faststald plan erfordras till utläggande af gator, torg och andra allmänna platser, samt såsom understöd för bestridande af de med regleringens genomförande i öfrigt förenade kostnader, åt Söderhamns stad beviljas ett anslag utan återbetalningsskyldighet till belopp af sextio tusen kronor och ett lån till belopp af två hundra tusen kronor, att lyftas, anslaget till hela dess belopp i Statskontoret under år 1878, samt lånet i Riksgäldskontoret med hälften deraf, eller ett hundra tusen kronor, under år 1878 och hälften under år 1879, uppå vilkor, i afseende å lånet:

1:o att stadsfullmäktige, i stadens namn och på dess vägnar, för lånesumman afgifva sin till Riksgäldskontoret eller ordres ställda skuldförbindelse, innefattande de af Riksdagen för lånets användande och återbetalning stadgade vilkor;

2:o att hvad af lånet icke blifvit hos Riksgäldskontoret uttaget före slutet af år 1879 icke derefter får utbekommas;

3:o att det i Riksgäldskontoret lyftade lånebeloppet får utan ränta och kapitalafbetalning innehafvas till 1882 års slut; hvar efter, och intill dess lånet blifvit till fullo godtgjort, sex procent å dess ursprungliga belopp böra till Riksgäldskontoret årligen inbetalas, deraf ränta efter fem för hundra å det oguldna kapitalet först beräknas och afgår, samt öfverskottet utgör kapitalafbetalning; samt

4:o att inbetalning af den uti näst föregående punkt omfördälda annuitet bör vid hvarje års slut verkställas, vid påföljd, för underlåtenhet deraf, att å annuiteten beräknas sex procent ränta från förfallodagen; dock att, derest annuiteten före den 16 Januari näst derpå följande år till Riksgäldskontoret inkommer, samma betalning anses vara inom behörig tid verkstald, hvadan i sådant fall den sedan nyss nämnda månads början å annuiteten upplupna ränta återgifves; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts nådiga proposition, att för inlösen af den jord med derå varande byggnader, som enligt faststæld plan erfordras till utläggande af gator, torg och andra allmänna platser, samt såsom understöd för bestridande af de med regleringens genomförande i öfrigt förenade kostnader, åt Söderhamns stad beviljas ett anslag utan återbetalningsskyldighet till belopp af sextio tusen kronor och ett lån till belopp af två hundra tusen kronor, att lyftas, anslaget till hela dess belopp i Statskontoret under år 1878, samt lånet i Riksgäldskontoret med hälften deraf, eller ett hundra tusen kronor, under år 1878 och hälften under år 1879, *mot det att Statskontoret godgör Riksgäldskontoret det beviljade låneunderstödet* samt på vilkor i afseende å lånet:

1:o att stadsfullmäktige, i stadens namn och på dess vägnar, för lånesumman afgifva sin till Riksgäldskontoret eller ordres ställda skuldförbindelse, innefattande de af Riksdagen för lånets användande och återbetalning stadgade vilkor;

2:o att hvad af lånet icke blifvit hos Riksgäldskontoret uttaget före slutet af år 1879 icke derefter får utbekommas;

3:o att det i Riksgäldskontoret lyftade lånebeloppet får utan ränta och kapitalafbetalning innehafvas till 1882 års slut; hvar efter, och intill dess lånet blifvit till fullo godtgjort, sex procent å dess ursprungliga belopp böra till Riksgäldskontoret årligen inbetalas, deraf ränta efter fem för hundra å det oguldna kapitalet först beräknas och afgår, samt öfverskottet utgör kapitalafbetalning; samt

4:o att inbetalning af den uti näst föregående punkt omförmälda annuitet bör vid hvarje års slut verkställas, vid påföljd, för underlåtenhet deraf, att å annuiteten beräknas sex procent ränta från förfallodagen“.

Efter föredragning af detta förslag begärdes ordet af

Herr Rubenson, som yttrade: På de skäl, som nyss förmått Kammaren att till Utskottet återförvisa memorialet N:o 40, yrkar jag, att äfven detta memorial måtte till Utskottet återremitteras, på det Kammaren må blifva i tillfälle att få de båda ifrågavarande punkterna, i hvilka Kamrarne stannat i olika beslut, skilda från hvarandra i den blifvande voteringspropositionen.

Sedan härmed öfverläggningen förklarats slutad, framstälde Herr Talmannen propositioner först på bifall till Utskottets hemställan och sedan på utlåtandets återförvisande till Utskottet; och blef denna senare proposition af Kammaren med öfvervägande ja besvarad.

§ 8.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets utlåtande N:o 14, i an-

ledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning rörande ändring i gällande bestämmelser om skyldighet att bygga och underhålla tiondelada.

§ 9.

Anmälades till bordläggning Stats-Utskottets utlåtande N:o 21, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Rundgren* under åtta dagar från och med den 29 innevarande Mars och Herr *Jöns Rundbäck* likaledes under åtta dagar från och med den 4 instundande April.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 2 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.